Nechutová, Jana

[Polak, Emil J. Medieval and Renaissance letter treatises and form letters: a census of manuscripts found in Eastern Europe and the former U.S.S.R.]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. E, Řada archeologicko-klasická. 1994, vol. 43, iss. E39, pp. 177-178

ISBN 80-210-1149-1
ISSN 0231-7915

Stable URL (handle): https://hdl.handle.net/11222.digilib/109588
Access Date: 01. 12. 2024
Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

MUNI ARTS Masarykova univerzita Filozofická fakulta

Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University
digilib.phil.muni.cz

14. století a později v husitské reformaci znít velmi podobnými tóny jako kdysi v protipapežské propagandě Fridricha II. (a ovšem i Filipa Sličného) – poukazoval a poukazuje na to B. Töpfer.

Detail, nicméně detail nanejvýš zajímavý, epistolární tvorby Jindřicha z Isernie v Codex epistolaris Primizlai II. (podle Dollinerovy edice „Ottocarus Bendocari, Sultani Babyloniae...", 1275), list, v němž se Otakar uchází o přátelství egyptského sultána Bejbarse, může pomoci osvětlit Schallerova stať „König Manfred und die Assassinen" (str. 536–556, pův. publ. 1965).

Jana Nechutová

Emil J. Polak, **Medieval and Renaissance Letter Treatises and Form Letters. A Census of Manuscripts Found in Eastern Europe and the Former USSR.** Davis Medieval Texts and Studies, University of California, Davis, vol. 8. Leiden, Brill, 1993, 324 stran.

Ve stopách P. O. Kristellera, jehož předmluva k recenzovanému svazku (str. IX–X) je nejlepším doporučením Polakovy práce (E. J. Polak se pro tuto badatelskou oblast kvalifikoval studií o Summa dictaminis Jakuba de Dinante, 1975), se autor ujal úkolu vyhledat ve východoevropských archivech a knihovnách rukopisy (cca od počátku 12. stol. do r. 1700), vztahující se ke středověkým disciplínám ars dictandi, ars epistolandi, ars arengandi. Takto teritoriálně vymezená práce, jejíž výsledky tvoří obsah knihy, je prvním svazkem díla, které by mělo zmapovat daný materiál v celé Evropě. Dovedeme si udělat přibližnou představu o potížích, jež musel Polak překonávat: jen málokteré přední instituce ve sledovaných oblastech (a uvnitř těchto institucí zase zdaleka ne všechny fondy) mají spolehlivé moderní katalogy, z jakých by soupis s takovýmito nároky mohl vzejít. Bylo proto nezbytné více než dvěstě příslušných institucí navštívit za účelem studia osobně, takže asi třetina údajů výsledného soupisu byla získána bez jakékoli katalogové nebo inventární pomůcky, přímým studiem rukopisného materiálu. Nemalou snahu vynaložil autor na identifikaci anonymně dochovaných kusů; v mnoha případech samozřejmě nebylo možno dospět k určení díla nebo jeho autora: Polak vyslovuje naději, že uživatelé jeho soupisu budou moci k některým identifikacím přispět. – Výčet obtíží, jež se Polakově práci stavěly do cesty, bude o něco úplnější, upozorníme-li na notorickou skutečnost převratných geopolitických změn právě ve sledovaných územích.

K obsahu soupisu je třeba upozornit (autor tak činí v úvodu, str. XII–XIII), že publikace je prvořadě zaměřena k vlastní epistolární, rétorické a formulářové tvorbě; teoretické příručky a traktáty („artes" aj.) jsou evidovány tehdy, doprovázejí-li v rukopisném kodexu zápis epistolárního nebo rétorického výtvoru a sloužily-li jeho autorům jako teoretické pomůcky. – Zcela stranou je pochopitelně ponecháno kazatelství jako samostatná a kvalitou i kvantitou velmi vydatná žánrová oblast.

Pro ty, kteří studují příslušné žánry latinské literatury středověku a renesance, je kniha užitečná i bibliografickými údaji k celému oboru i k jednotlivým sbírkám nebo osobnostem. Co se týče českého materiálu chybí např. odkaz k Doskočilově práci Mistr Dybin z r. 1948; postrádám i Doskočilovu stať Protonotář Jindřich Vlach z r. 1937–38; bibliografie k Jindřichovi z Isernie – str. 23 a 66 – by vůbec měla být uvedena úplněji; citována by měla být Třeštíkova práce: „Formularze czieskie XIII wieku", in: Studia zródloznawcze VII, 1962, str. 43–56. Úplnost citací a odkazů je při předběžném globálním studiu publikace nemožno posoudit, neboť kniha je vybavena pouze seznamem zkráceně citované literatury, nikoli celou bibliografií (jakou přináší pro svou oblast např. Spunarovo Repertorium). Ostatně kvalifikovaněji zde mohu posoudit pouze výsledky Polakovy heuristiky v českých rukopisných sbírkách.

Nejen literární historie, v prvé řadě latinského středověku a humanismu, nýbrž i středověká diplomatika se v posledních letech zaměřuje stále důsledněji ke studiu středověké rétoriky, listů

a formulářů. Polakův soupis přichází tedy právě včas a stane se patrně vděčně používanou pomůckou.

Jana Nechutová

Konference o jazycích západního a středního Středomoří

Ve dnech 4., 5. a 6. listopadu 1993 se konal ve Fiscianu a v Amalfi výroční kongres Italské jazykovědné společnosti (Società Italiana di glottologia).

Na programu bylo celkem šest přednášek. Po slavnostním zahájení na univerzitě ve Fiscianu přednesl prof. Javier de Hoz z Madridu svůj příspěvek : **„Aree linguistiche in lingue veicolari e nell estremo Mediterraneo occidentale."** Hovořil o paleohispanských nápisech a jejich geografické distribuci na Iberském poloostrově a o významu iberštiny, jakožto jazyka „veicolare" (pomocného dorozumívacího jazyka), který působil jako bariéra proti latinizaci v oblasti západního Středomoří.

Bohatou diskusi vzbudila přednáška E. Peruzziho z Pisy: **„Il greco in Italia dai Micenei ai Tarquinii."** Hovořil o řeckých výpůjčkách v latině (např. cera, stilus, litterae, fides, tubus etc.). E. Peruzzi předpokládá, že se jedná o přejímky z doby mykénské – domnívá se, že Řekové se usadili ve střední Itálii již v období předkolonizačním a písmo převzali Římané nikoli prostřednictvím Etrusků, nýbrž přímo od Řeků. Následovala velmi bohatá a bouřlivá diskuse, týkající se především Peruzziho názorů.

Aldo Luigi Prosdocimi z Padovy nastínil ve svém příspěvku **„Filoni indoeuropei in Italia"** schéma rozvrstvení indoevropských jazyků na území starověké Itálie od jazyků italických přes „latino non–standard" po standardní latinu města Říma (obsahující samozřejmě rovněž nesourodé prvky – výpůjčky z etruštiny, keltštiny a řečtiny). Pozastavil se rovněž u některých archaických nápisů latinských, jejichž interpretace je možná pouze, vezmeme-li v úvahu latinu –„non standard", někdy jsou ovšem formy doložené v nejstarších nápisech interpretovatelné jen za pomoci ie. prajazyka.

Paolo Martino z Říma hovořil na téma **„Il problema dei semitismi antichi nel latino"** a o kontaktech semitských národů s indoevropany v oblasti Středomoří.

Helmut Rix z Freiburgu i. Br., podal ve svém příspěvku **„L' etrusco fra l' Italia e il mondo mediterraneo"**, výčet podobností v oblasti lexika, flexe, syntaxe a struktury jazyka „Stély z Lémnu" s etruštinou. H. Rix předpokládá, že etruskové přišli na Apeninský poloostrov z východu, z obl. malé Asie cestou po moři. Dále krátce analyzoval minicorpus etruských nápisů nalezených v oblasti Středozemního moře mimo Itálii (čtyři kratší nápisy z Korsiky, tři z Afriky a jeden delší nápis z Narbonské Galie).

Konferenci uzavřel Domenico Silvestri z Neapole přednáškou: **„Preistoria e protostoria linguistica nel mediterraneo"**. Následovala dlouhá pracovní diskuse.

Daniela Urbanová